

Justitiedepartementet
Ju2018/00485/L5

Yttrande över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2)

Stockholms läns landsting har genom remiss getts möjlighet att yttra sig över delbetänkandet Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2).

Generella synpunkter

Stockholms läns landsting välkomnar de förslag utredningen har för att stärka det straffrättsliga skyddet för ”blåljusverksamhet” och andra samhällsnyttiga funktioner. Landstinget bedömer att det även är viktigt att arbeta med förebyggande aktiviteter och åtgärder i syfte att minska risken för hot och våld, samt att regeringen bör överväga att finansiera sådana åtgärder med statliga medel.

Blåljussabotage

Begreppet blåljusverksamhet

I utredningen anges två faktorer som utmärker blåljusverksamheten; att den är minutoperativ och att den utövas mobilt av små enheter.

Utredningen anser att man på till exempel sjukhus lättare kan undanröja riskerna för hot eller våld genom förebyggande åtgärder såsom förstärkt skalskydd på byggnader, inpasseringskontroll, inhägnader och ordningsvakter. Utredningen saknar här ett närmare resonemang om det faktum att larvbågar vid inpassering jämföras med kroppsvisitation och därmed bara får användas med stöd av lag. Sådant lagstöd saknas, förutom för specifika förhållanden inom psykiatri och rättspsykiatri.

Inom Stockholms läns landsting finns i dag flera mobila vårdnivåer: ambulanser, transportambulanser, jourläkarbilar, akutläkarbilar, sjuktransporter, ASIH (avancerad sjukvård i hemmet) med flera. Några av dessa har blåljus, andra har det inte. De är alla en viktig del av länets sjukvård och en samhällsviktig verksamhet. Enligt delbetänkandets författningskommentarer så är förslaget om blåljussabotage enbart tänkt att gälla för vårdnivån ambulans. Det innebär att till exempel jourläkarbilar inte skulle omfattas av lagstiftningen. Landstinget föreslår att regeringen i sina vidare förslag förtydligar vilka enheter som ingår i benämningen ambulanssjukvård och att även angrepp mot jourläkarbilar inkluderas i regleringen.

Brottet blåljussabotage bör även omfatta annan samhällsviktig personal och dess fordon. Inom Stockholms läns landstings SL-trafik (Storstockholms Lokaltrafik) används blåljusfordon (utryckningsfordon) av trafikentreprenörerna, i enlighet med förordningen om vägtrafikregister (2001:650). Utryckningsfordons personal har den viktiga uppgiften att på en olycksplats bistå samhällets ordinarie räddningsresurser med specialistkunskaper om just spårtrafiken (järnväg, tunnelbana och spårväg) för att räddningsarbetet ska kunna bedrivas säkert och effektivt. Även de utryckningsfordonen angrips av samma grupperingar som angriper polis-, räddningstjänst- och ambulansfordon. Det vore därför olyckligt att begränsa det nya brottet blåljussabotage till att endast omfatta polis-, räddningstjänst- och ambulansfordon.

När spårtrafikföretagens "blåljuspersonal" arbetar med att undanröja trafik hinder (stoppande fordonsfel, stoppande fel i banläggning etc.) så arbetar de oftast utan direkt koppling till samhällets övriga räddningstjänst, varför det generella "blåljuskyddet" borde gälla även i dessa lägen. Det vill säga deras uppdrag bör helt och hållet betraktas på samma sätt som uppdrag inom polis-, räddningstjänst- och ambulansverksamhet.

Samma synsätt som för spårvägs- och järnvägsföretagens utryckningsfordon kan även anföras för bevakningsföretagens fordon som ordningsvakter och väktare färdas i. Framför allt SL-trafikens ordningsvakter har vid olyckshändelser, bränder och liknande en viktig uppgift i att bistå polisen vid ordningshållningen under en räddningsinsats. Speciellt viktigt kan det vara i s.k. utsatta områden. Inte sällan är också ordningsvakterna först på plats vid en inträffad

olyckshändelse eller till exempel akut sjukdomsfall. Det vore därför mycket olyckligt om deras insats skulle fördröjas på grund av att de inte har samma skydd som blåljusfordon.

Övrigt

Det bör om möjligt tydliggöras när ett *uppdrag* tar slut och övergår i vanlig sjukvård. Är det så snart ambulans eller sjuktransport har anlänt till sjukhuset, eller kan uppdraget fortlöpa?

För ambulanssjukvården i Stockholms län utsätts medarbetarna vanligast för hot eller våld från personer som lider av psykisk sjukdom, demenssjukdom eller är påverkade av alkohol och droger. Landstinget tolkar delbetänkandet som att begreppet blåljussabotage inte ska innefatta dessa typer av situationer, av men anser att det behöver tydliggöras i det fortsatta arbetet.

Stärkt straffrättsligt skydd för andra personalkategorier än blåljuspersonal

Stockholms läns landsting ser positivt på den nya straffskärpningsgrunden som gör det särskilt allvarligt med våld och hot mot någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning.

Ett fundamentalt mål för arbetet med Sveriges säkerhet är att värna invånarnas liv och hälsa, enligt regeringens nationella säkerhetsstrategi. Sjukvårdens fordon och personal utgör därmed ett vitalt skyddsvärde för att uppnå målet. Därför är det landstingets uppfattning att regeringen noga bör överväga om det inte vore mer adekvat att tillgodose skyddet för sjukvårdspersonal genom att bestämmelserna i 17 kap om våld eller hot mot tjänsteman görs tillämpliga även för sjukvårdspersonal. Eventuellt genom att införa en ny kategori i lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning.

Även tjänsteman som utför avgiftskontroll bör omfattas av lagen (1975:688) om skydd för viss tjänsteutövning. Den särskilda biljettkontrollpersonal som arbetar enligt lag (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik har en utsatt arbetsuppgift, inte minst i s.k. utsatta områden, men även annars. Ibland går det till och med så långt att kontrollverksamhet överhuvudtaget inte kan bedrivas på grund av hot eller våld. Det vore därför

ett stort stöd för personalen om även de omfattades av samma skydd som trafiktjänsteman enligt ordningslagen (1993:1617) åtnjuter.

Landstinget önskar även påtala att säkerheten och tryggheten för personal som utför drift och underhåll inom kollektivtrafikens anläggningar är avgörande för att säkra försörjning och skydd av samhällsviktiga funktioner såsom upprätthållande av transporter och kommunikationsmedel. I och med föreliggande förslag bör det särskilt beaktas att denna yrkesgrupp också kommer åtnjuta ett förstärkt skydd. Även försörjningen av transporter och kommunikationer är något som regeringen lyfter i den nationella säkerhetsstrategin.

Det kan diskuteras varför det är mer acceptabelt att utsätta någon som utför ideellt arbete för våld eller hot än någon som förvärvsarbetar. Även om den som utför ideellt arbete inte är beroende av det för sin försörjning så utförs idag många verksamheter som måste betecknas som samhällsnyttiga genom ideellt arbete, till exempel kvinnojoursverksamhet.